

Tieteen päivät innostavat

Tieteen päivien teemat innostavat usein erilaisia ihmisiä joko tarjoamaan yllättävääkin ohjelmaa tai moittimaan ohjelman rajallisuutta.

Eräs Tieteen päivistä innostunut olisi halunnut osallistua ohjelmaan omilla tutkimuksillaan: "Olen työskennellyt neljättä vuotta *laitteella* ja sen toiminta hipoo käsityskykymme normaaleja rajoja, mutta kvanttifysiikan lyhyt oppimäärä auttaa kummasti asiaa." Laitteen olemus jäi kyllä hienan epäselväksi.

Eräässä sähköpostissa päiviteltiin, että vaikka päivien teema on Rajalla, on tyyten unohdettu "tämän päivän mielenkiintoisimmat rajailmiöt: parapsykologian, ufotutkimuksen, kuolleiden henkien äänien ja kuvien tallentamisen, kummitusilmiöt, kirliankuvauksen, kaukonäön, ruumiista irtautumiskokemukset, kuoleman lähikokemukset, muuntuneet tietoisuuden tilat jne." "Mitä pelkäätte?", kysyy kirjoittaja.

Hänen mukaansa "vaarana tietysti olisi, että jos todelliset rajailmiöt olisivat mukana, laaja yleisö kiinnostuisi Tieteen päivistä. Sen jälkeen ne eivät enää olisikaan eliitin arvokas tapahtuma."

Järjestäjinä olemme kuitenkin ottaneet riskin ja pidättäydymme enemmän reaali maailmassa.

Tieteen päivät evoluution kimppuun

Kesällä 2005 julkaistiin EU:n tiedebarometri, jossa selvitettiin mm. ihmisten asenteita tiedettä ja teknologiaa kohtaan sekä käsityksiä tieteistä yleensä ja tiedon tasoa. Asennemittauksissa suomalaiset edustivat useimmiten EU:n keskitasoa, tiedon taso muutamien perusasioiden valossa oli suomalaisille varsin imartelevaa luettavaa: Suomi ja muut pohjoismaat olivat kärkitasoa tiedetietämyksen suhteen. Tutkimus osoitti kuitenkin, että evoluution idean suhteen suomalaiset jäivät kärjestä.

Viimeksi asia nousi esille, kun amerikkalainen *Science*-lehti tähän barometriin nojaten julkaisi aiheesta kirjoituksen (*Science* vol. 313, 11.8.2006). Suomalaisista aikuisista n. 30 prosenttia uskoo tai epäilee, ettei evoluutioteoria pidä paikkaansa. Minä epäilen, etteivät kyselyyn vastanneet

ehkä ymmärtäneet kysymystä, tai sitten kysely ei ollut kovin luotettava.

Olisi varmasti joka tapauksessa paikallaan varmistaa asia kotimaisella selvityksellä sekä miettiä syitä tähän mahdolliseen tulokseen.

Tieteen päivät kantavat kortensa kehoon tietämyksen edistämiseksi: päivien teema tammikuussa 2009 tulee pyörimään vahvasti evoluution ympärillä, tuleehan tuolloin sopivasti kuluneeksi Charles Darwinin (1809–1882) syntymästä 200 vuotta, *Lajien synty* -teoksen täyttävässä samalla 150 vuotta. Tarvemmin otsikko lyödään lukkoon ensi keväänä.

Tieteellisten seurojen synnylle ei loppua näy

Uusille tieteellisille seuroille ei näy loppua. Esimerkiksi syksyllä perustettiin uusi vammaistutkimukseen keskittyvä *Suomen vammaistutkimuksen seura*, jonka tavoitteena on "edistää vammaistutkimusta ja sen opetusta sekä tieteidenvälistä yhteistyötä". Seura ilmoittaa pyrkimykseseen myös ottaa osaa tiedepolitiikkaan ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Seuran puheenjohtajaksi valittiin erityispedagogiikan professori **Joel Ki-
virauma** Turun yliopistosta.

Kesäkuussa 2006 perustettiin puolestaan *Suomen maataloushistorian seura* – taustalla juuri valmistunut moniosainen Suomen maatalouden historia -teossarja. Uuden seuran puheenjohtajaksi valittiin **Silvo Hietanen**.

Tammikuussa (11.1.2007) puolestaan yliopistohistorioitsijat kokoontuvat valtakunnalliseen tieteelliseen tutkijatapaamiseen Helsingissä. Tuloksena saattaa hyvinkin olla alan tutkijoiden järjestäytyminen kukaties omaksi tieteelliseksi yhteenliittymäkseen.

Vuonna 2005 syntyivät mm. sellaiset seurat kuten *Suomen soveltavan etologian seura* ja *Media-
kasvatuseura*.

Susiluola-oletus elää edelleen – vaan kauanko?

Vaikka oletus Susiluolasta neandertalin ihmisen asuinpaikka on edelleen mitä suurimmassa määrin kiistanalainen, jatkaa oletus omaa elämäänsä. Myös tuoreissa Suomen historian kirjoissa asia on esitetty kuin varmana tosiasiana.

Vaasassa Pohjanmaan museossa puolestaan avattiin syksyllä geologinen "Kiven valtakunta"-näyttely. Näyttelyyn on näyttelytiedotteen mukaan "myös rakennettu "luola" havainnollistamaan neandertal-ihmisten maailmaa Susiluolan löytöjen valossa."

On kiinnostavaa nähdä, miten tässä *Tieteessä tapahtuu* -lehden niteessä julkaistu professori **Joakim Donnerin** tutkimus näistä luolan "löydöistä" vaikuttaa tulevaan keskusteluun. Toivottavasti ainakin historian kirjoissa maltetaan jatkossa olla esittämättä ihmisasutushypoteesia kovin varmana tai vahvana.

Kemistit Lordin tueksi

Suomen Kemian Seuran julkaiseman *Kemia*-lehden kansainvälisessä englanninkielisessä erikoisnumerossa 6/2006 oli Lordin eli **Tommi Puutaansuun** haastattelu (suomenkielisenä lehden nettiversiossa www-kemia-lehti.fi). Haastattelussa nousi esille mm. esiintymisasujen ja maskien hajuongelmat. Kemistit innostuivat probleemista: lehden seuraavassa numerossa 7/2006 professori **Ari Harlin** (Tampereen teknillinen yliopisto) arvioi lehden lukijoiden tekemiä lukuisia ehdotuksia. "Jos ongelmaan ei näistä ehdotuksista löydy ratkaisua, Lordi voi kääntyä Tampereen teknillisen yliopiston kuitumateriaalitekniikan laboratorion puoleen, joka voi asiakasprojektina hoitaa asian järjestykseen."

Rotat lisääntymässä?

Kasvinsuojeluseuran julkaisemassa *Kasvinsuojelu*-lehdessä (3/2006) seuran puheenjohtaja **Pertti Rajala** ounastelee pääkirjoituksessaan rottien lisääntymistä. Rajalan mukaan maataloilla karotettiin viimeksi rottien määrää 1970- ja 1980-luvulla mutta tarvetta uusille tutkimuksille olisi: "monelta taholta on tullut palautetta tilanteen pahentumisesta".

Ihmisten oma toiminta vaikuttaa merkittävimmin jyrsijöiden määrään, muistuttaa Rajala. "Jos voimme vähentää ruoan huolimatonta ja käsitteitä ja jopa tahallista levitystä ympäristöön, voidaan jo paljon vähentää jyrsijäkantaa."

Rajalan mukaan Helsingin kaupunki on jo joutunut tehostamaan rotan torjuntaa viheralueilla. "Lintujen talviruokinta ja yleisen roskaisuuden lisääntyminen on tuonut rotat ja hiiret uudelleen taajamien tuholaisiksi."

Suomen Akatemian tieteelliset toimikunnat nimetty

Sukupuolten välinen edustus Suomen Akatemian tieteellisissä toimikunnissa toteutuu seuraavalla kolmivuotiskaudella niin tasan kuin vain mahdollista: biotieteiden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnassa miehiä 6, naisia 5, kulttuurin ja yhteiskunnan toimikunnassa luvut ovat 5-6, luonnontieteiden ja tekniikan tutkimuksen toimikunnassa 6-5 ja terveyden tutkimuksen toimikunnassa 5-6.

Olli Jalosen väitöskirja puhuttaa

Kirjailija **Olli Jalonen** väitteli Tampereen yliopistolla kesällä teoksella *Hitaasti kudotut nopeat hetket. Kirjoittamisen assosiaatioista 1900-luvun suomalaisessa* (Otava). Ristiriitaisia tuntemuksia herättänyt kirja, joten esimerkiksi Parnasso julkaisi perustellusti kirjasta kaksi arviota. Toisessa kirjaa ymmärrettiin (**Seppo Järvinen**, Soinissa ja Tampereella asuva kirjailija ja kriitikko), toisessa tehtiin tyylipuhdas filerointi (**Lasse Koskela**, helsinkiläinen kirjallisuudentutkija ja kriitikko).

Helsinkiläisissä piireissä kirjaa ja sen hyväksymistä väitöskirjana on pidetty laajemminkin vähintäänkin yllättävänä, Tampereella se puolestaan arvioitiin kelpo arvosanalla magna.

Tuliko Jalonen sopimattomasti toisten (kirjallisuustieteilijöiden) hiekkalaatikolle vai onko kritiikki vähintäänkin perusteltua? Pikavilkaisu teokseen kyllä antaa kuvan aika omintakeisesta työstä.

Kirja arvioidaan myöhemmin *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä.

Tieteessä tapahtuu -lehti ja kirjakritiikki

Vuosi 2006 oli kirjakritiikin ennätysvuosi *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä. Kaikkiaan lehdessä julkaistiin yhteensä lähes 200 sivua kritiikkiä 74:stä teoksesta. Kaikkiaan 28:n suomalaisen ja 10:n ulkomaisen kustantajan kirjoja arvioitiin. Eniten noteerauksia vuonna 2006 sai Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Sivumäärällä mitaten *Tieteessä tapahtuu* lienee maamme suurin tiede- ja tietokirjakritiikkiä julkaiseva aikakauslehti.

Jan Rydman